

ENFOQUE UNHA SAÚDE DA OMS DENDE CLIMÁNTICA

SÓÑORA LUNA, FRANCISCO

IES Virxe do Mar. Facultade de Ciencias da Educación da USC

ALONSO MÉNDEZ, AITOR

DIX MONTOYA, JUIETA

Equipo Climántica

INTRODUCCIÓN

O proxecto Climántica tivo que pospoñer as datas de celebración do campus internacional que estaba previsto para que se celebrara en Fábrica, Centro de Ciencia Viva da Universidade de Aveiro do 2 ao 6 de setembro de 2020 para o terceiro trimestre de curso 2020-2021, en espera da mellora da situación da pandemia. Daquela tomouse a decisión de facer grupos de traballo e iniciar a preparación telemática dos proxectos que se desenvolverán no campus cando este se poda celebrar. Neses grupos decidiuse incluír a estudantes en cada equipo dos territorios con estudantes seleccionados: Galicia, México, Perú, Portugal, Polonia, Andalucía, Canarias, Cantabria, Castela León e Comunidade Valenciana. Para desenvolver ese traballo contouse co apoio do Centro de Supercomputación de Galicia (CESGA) que aportou unha plataforma adaptada ao reto e con posibilidades de conectar simultaneamente a 100 salas de aula.

Ao analizar os intereses e inquedanzas dos estudantes seleccionados para participar no campus, atopouse que a maioría quería vincular impactos ambientais con efectos sobre a saúde en xeral e sobre as pandemias en particular. Por iso, seguindo esa liña de interese atopouse o novo enfoque «Unha saúde» (One Health) da OMS que facilita achegar ao cambio climático á relevancia curricular e pedagóxica que esta a supoñer a COVID-19. Esta decisión xustifícase en base a que este concepto da OMS implica o deseño e a aplicación de programas, políticas, leis e investigacións no que múltiples sectores comunícanse e colaboran para lograr mellores resultados de saúde pública. Isto é así porque este concepto da OMS inclúe obxectos de estudo relacionados coa inocuidade dos alimentos, o control de zoonoses (enfermidades transmisibles entre animais e humanos como a gripe, a Covid-19, a rabia ou a febre do Val do Rift) e a loita contra a resistencia aos antibióticos. Por tanto, o seu ámbito de coñecemento é transversal, tendo como alicerces fundamentais a saúde e o cambio climático. Busca dar respostas ao feito de que numerosos microbios afectan tanto a animais como a humanos cando uns e outros viven nun mesmo ecosistema, e porque a través de mutacións poden chegar a saltar aos humanos con un risco cada vez maior a medida que avanza o cambio climático.

A pandemia supón que este ámbito tome unha relevancia contemporánea moi elevada que motiva a súa introdución inmediata no currículo, especialmente pola urxencia da expansión de vectores co cambio climático e pola relevancia que están a tomar as pandemias no século XXI, con impactos

relevantes e a ameaza potencial que neste sentido supoñen as superbacterias, tendo presente a elevada mobilidade dos vectores con avisos actuais como a febre do mosquito do Nilo.

FUNDAMENTACIÓN TEÓRICA E METODOLÓXICA

O marco didáctico encádrase na Pedagogía Social Escolar dende un enfoque Ciencia-Tecnoloxía-Sociedade, tomando como referencia de teoría de aprendizaxe básica o socio constructivismo. Para iso recórrese aos principios de deseño do proxecto Climántica (Sóñora, 2011). Entre os seus postulados destaca que a escola de secundaria pódese converter unha ponte eficaz entre a ciencia, a tecnoloxía e a sociedade para facer chegar aos cidadáns o reto do cambio climático.

Esta fundamentación ten presente os principios metodolóxicos de Climántica que se orientan a conseguir que os estudantes sexan líderes creativos e comunicadores eficaces do cambio climático a través da creación de produtos de sensibilización cidadá (Sóñora, Alonso e García, 2019). Neste encadre construtivista séguese o Modelo Ambientalista que postula que o papel das escolas e das comunidades educativas é o de ofrecer un ecosistema cultural emancipador que recoñece a visión dos axentes transformadores e a educación sobre o desenvolvemento sostible da realidade da educación ambiental.

O DESENVOLVEMENTO METODOLÓXICO DA EXPERIENCIA

O encadre de Climántica Unha Saúde no Modelo pedagóxico Ambientalista implica un desenvolvemento metodolóxico baseado na aplicación diferentes técnicas como: a Aprendizaxe Baseada en Problemas, A Exposición, Método de casos, Método de Proxectos, todas elas con unha orientación de indagación. Neste desenvolvemento metodolóxico destacan as seguintes actuacións:

- 1) Sensibilización: elaboración dun manifesto polas das nove delegacións territoriais que foron seleccionadas polo xurado CLMNTK20. Os estudantes leron o manifesto ***Hoxe desconfinamos a Acción polo Clima*** en contornas naturais propios de cada un dos nove dominios climáticos con estudantes seleccionados para participar no campus.
- 2) Primeira Webinar “*Unha Saúde única para a Humanidade*” de encadre do enfoque da OMS coa participación de 100 salas de aulas de varias autonomías, de Perú, México, Arxentina, Polonia Portugal e Marrocos.
- 3) Realización dunha proposta didáctica sobre o contido da webinar como actividade interactiva dos estudantes de Ensino e Aprendizaxe de CC. Experimentais II de 3º curso do grao en Mestre de Primaria da USC.
- 4) Realización dunha charla coloquio presencial con estudantes de tres grupos de clase do IES Virxe do Mar: un da materia de Climántica de 1º de ESO, outro de Bioloxía e Xeoloxía de 4º de ESO, e o terceiro de Cultura Científica de 1º de Bacharelato, para facer unha análise comparativa no discurso relativo ás respostas colectivas a estas preguntas: a) Pode a ciencia xustificar o retraso en actuar en retos globais como o cambio climático e as pandemias? b) Que oportunidades temos na ciencia para que a cidadanía se poña no mesmo barco destes retos globais? c) En que medida nos pode axudar a ciencia a atender desigualdades que axuden a atender estes retos globais?, d) Hai oportunidades reais na ciencia e na escola para conseguir a ansiada cooperación internacional para facer fronte aos retos globais das pandemias e do cambio climático? e) Que vantaxes teñen as evidencias científicas para a acción fronte a estes retos?

CONCLUSIÓNS E REFLEXIÓNS FINAIS DO ESTUDO

- O alumnado seleccionado para o campus coordinouse con rapidez e eficacia para iniciar esta etapa formativa previa á fase presencial a partires da súa colaboración no vídeo do manifesto que tivo unha ampla difusión polas redes sociais e na prensa dos 11 territorios, tal e como se expresa na súa reportaxe en www.climantica.org.
- A webinar foi seguida dende o número máximo de 100 salas de aula que oferta o espazo que cedeu o CESGA. Entre os asistentes tivo lugar un debate interterritorial moi enriquecedor en temas relevantes como as comunidades indíxenas de México. En varios centros participantes, despois da webinar constituíronse comités de estudantes Climántia Unha Saude.
- A actividade de transposición didáctica a Primaria resultou moi motivadora para os estudantes do grupo da tarde de Ensino e Aprendizaxe das CC. Experimentais II de 3º do Grao en Mestre Primaria da USC con propostas moi prácticas e de elevado valor para as competencias profesionais nas que se están formando.
- A argumentación sobre as charlas coloquio cos tres grupos do IES Virxe do Mar deixou pautas de argumentación interesentes e reveladoras para este novo enfoque da OMS, presentando elementos singulares diferenciais nos tres grupos.

BIBLIOGRAFÍA

- Sóñora, F. (2011). Climántica: A Web 2.0 Education Project. *Green Teacher*, 93, 28-30.
- Sóñora, F., Alonso-Méndez, A., y García-Vinuesa, A. (2019). Respuestas juveniles al cambio climático desde los campus de Climántica. *Innovación educativa*, 29, 5-26